

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

9 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Beata Janiszewska (przewodniczący)

SSN Adam Doliwa

SSN Piotr Telusiewicz (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 9 stycznia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej E. spółki akcyjnej w O.
od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu
z 28 października 2021 r., II Ca 333/21,
w sprawie z powództwa E. spółki akcyjnej w O.
przeciwko Szpitalowi [...] w O.
o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok w całości i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Opolu do ponownego rozpoznania
oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Adam Doliwa

Beata Janiszewska

Piotr Telusiewicz

l.n

UZASADNIENIE

E. Spółka Akcyjna w O. (dalej: E. S.A.) domagała się od Szpitala [...] w O. kwoty 67 355,49 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 16 kwietnia 2019 r. do dnia zapłaty.

Wyrokiem z 14 grudnia 2020 r., Sąd Rejonowy w Opolu uwzględnił powództwo w całości.

W zakresie istotnym dla rozpoznania skargi kasacyjnej Sąd Rejonowy ustalił następujące okoliczności faktyczne:

E. S.A. w ramach prowadzonej działalności przez wiele lat wykonywała dostawę energii cieplnej na rzecz Zakładu [...] w O. (dalej: P. w O., obecnie Szpitala [...] w O.).

Na podstawie Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówienia (SIWZ) pozwany przygotowywał projekty umów, kształt formularza zgłoszeniowego i dokumenty związane z przetargiem nieograniczonym.

Pomiędzy powodem i pozwanym, 23 maja 2017 r., została zawarta umowa nr [...], na podstawie której powód miał dostarczać energię ciepłą do obiektów szpitala. Wartość umowy została określona na 9 161 089,20 zł brutto (7 448 040,00 zł netto). Cenę jednostkową określała oferta stanowiąca załącznik nr 1 do umowy. Za podstawę rozliczenia między stronami przyjmowano ilość zużytych GJ, weryfikowaną według stanu liczników.

Zgodnie z § 16 ust. 1 lit. b umowy zamawiający dopuszczał zmianę cen energii cieplnej raz w roku, w styczniu, począwszy od drugiego roku trwania umowy, o wzrost cen zatwierdzonych przez Urząd Regulacji Energetyki.

Po podpisaniu umowy P. zmienił nazwę na Szpital [...] w O. (dalej: S.).

Decyzjami z 22 czerwca 2016 r. (nr ...), z 6 września 2017 r. (nr ...), z 23 listopada 2018 r. (nr ...), Prezes Urzędu Regulacji Energetyki na podstawie art. 47 ust. 2, art. 23 ust. 2 pkt 2 i 3 lit b w zw. z art. 30 ust. 1 ustawy – Prawo energetyczne (dalej: pr.energ.) oraz w zw. z art. 104 k.p.a., po rozpatrzeniu wniosków przedsiębiorstwa energetycznego E. S.A. w sprawie zatwierdzenia taryfy dla ciepła, zatwierdził taryfę dla ciepła ustaloną przez wyżej wymienione przedsiębiorstwo,

stanowiącą załącznik do decyzji na okres jednego roku od dnia wprowadzenia jej do stosowania.

Cena ofertowa ciepła przedłożona pozwanemu do zapłaty została podwyższona z kwoty 60,00 zł do kwoty 68,02 zł netto. Wyliczenie ceny nastąpiło na podstawie stawek opłat obowiązujących w momencie zawierania umowy w porównaniu do wzrostu stawek z taryfy zatwierdzonej i obowiązującej od 8 grudnia 2018 r. Nową stawkę opłat za ciepło wyliczyła samodzielnie pracownica powodowej spółki.

W styczniu 2019 r. powód przesłał pozwanemu propozycję zawarcia aneksu do umowy z 23 maja 2017 r., w którym przedstawił nową stawkę opłat za dostarczane ciepło. Pozwany nie zgodził się na zmianę taryf ceny ciepła i nie podpisał aneksu.

Pismem z 8 lutego 2019 r. powód przesłał pozwanemu fakturę VAT z 3 stycznia 2019 r. na kwotę 451 729,80 zł, zwracając się jednocześnie o podpisanie aneksu do umowy z 23 maja 2017 r., a także o uregulowanie należności objętej powyższą fakturą, wskazując, że poprzednie umowy dostawy ciepła do obiektów szpitala, nr [...] i nr [...], zawierały podobny tryb zmiany ceny, przy czym w 2014 r. uszczegółowiono termin zmiany ceny, który przypadał na styczeń, począwszy od drugiego roku trwania umowy.

W dniu 11 lutego 2019 r. została wystawiona faktura VAT na kwotę 571 261,89 zł z terminem płatności do 15 kwietnia 2019 r. Pozwany dokonał z tego tytułu częściowej wpłaty, na kwotę 503 906,40 zł.

Uzasadniając wydane rozstrzygnięcie, Sąd Rejonowy wskazał, że w toku procesu pozwany twierdził, iż nowa, zatwierdzona taryfa nie jest dla niego wiążąca, ponieważ nie została przez niego zaakceptowana. Ponadto pozwany zakwestionował podstawy, zgodnie z którymi wspomniana taryfa została zmieniona. Odwołując się do treści przepisów ustawy Prawo energetyczne oraz orzecznictwa Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego, Sąd wskazał, że cena energii określana jest na podstawie prawa powszechnie obowiązującego, co wyklucza swobodę jej kształtowania przez strony. Opublikowana taryfa, zmieniająca ceny energii w czasie trwania stosunku prawnego, była wiążąca dla odbiorcy.

Na skutek apelacji pozwanego Sąd Okręgowy w Opolu, wyrokiem z 28 października 2021 r., zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo.

Sąd Okręgowy podzielił i uznał za własne ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego. Uzasadniając oddalenie powództwa, wskazał, że wiążąca strony umowa została zawarta po przeprowadzonym przetargu nieograniczonym dotyczącym świadczenia usług dostawy energii cieplnej na potrzeby centralnego ogrzewania (CO), ciepła technologicznego (CT), ciepłej wody użytkowej (CWU) oraz pary dla USK na bazie dzierżawionej przez wykonawcę kotłowni wraz z urządzeniami i maszynami oraz siecią przesyłową przez okres 3 lat, zgodnie z wymogami SIWZ. Po zapoznaniu się ze specyfikacją przetargu, strona powodowa wystosowała ofertę, która została zaakceptowana przez pozwanego w ramach procedury przetargowej. Jak wynika z dokumentów przetargowych kryterium ceny 1 GJ stanowiło 60% ogólnej oceny złożonych ofert. Tak więc uprawnione było stwierdzenie, iż E. S.A. wygrała przetarg w znacznej mierze ze względu na zaproponowanie korzystnej ceny (1 GJ = 60,00 zł). Sąd Okręgowy podkreślił, że w ofercie nie wskazano, iż podana cena jest ceną zatwierdzoną lub byłaby wnioskowana do zatwierdzenia przez Prezesa URE i że może podlegać każdego roku zmianom w tym trybie.

Sąd odwoławczy stwierdził, że nie znalazł podstawy do powołania się na przepisy ustawy Prawo energetyczne odnośnie do sposobu ustalania taryf i mocy wiążącej decyzji Prezesa URE w tym zakresie. Według Sądu należało dostrzec specyfikę przedmiotowej umowy z uwagi na fakt jej zawarcia na podstawie przepisów ustawy - Prawo zamówień publicznych (dalej: p.z.p.). W ocenie Sądu Okręgowego, § 9 ust. 1 umowy, zgodnie z którym do zobowiązań wykonawcy należy wykonanie usługi zgodnie z wymaganiami ustawy Prawo energetyczne, nie może być decydujący dla wykładni całej umowy. Sąd ten zwrócił uwagę, że w § 16 umowy, dotyczącym zmiany postanowień umowy, wskazano wyraźnie art. 144 ust. 1 p.z.p., w którym określono enumeratywnie przesłanki dopuszczalności zmian umowy zawartej w trybie zamówień publicznych.

Sąd Okręgowy stwierdził ponadto, że przepisy ustawy Prawo energetyczne mają zastosowanie w przypadku dostarczania ciepła wytworzonego przez dostawcę

za pomocą należących do niego instalacji, co nie miało miejsca w rozpoznawanej sprawie. Umowa zawarta przez strony nie była, w ocenie Sądu, umową o dostawę energii cieplnej z instalacji ciepłowniczej należącej do dostawcy ciepła, gdyż przetarg dotyczył wyłonienia podmiotu, który mógłby uruchomić i utrzymywać w ruchu instalację ciepłowniczą wraz z kotłownią, należące do strony pozwanej.

Sąd stwierdził również, że w toku postępowania dowodowego wykazano, iż strona powodowa ma swobodę w kształtowaniu cen energii i nie jest bezwzględnie związana decyzją Prezesa URE. Spółka ciepłownicza może stosować ceny niższe, nie może natomiast oferować i pobierać cen wyższych niż zatwierdzone decyzją Prezesa URE.

Od powyższego wyroku skargę kasacyjną wywiódł powód, zaskarżając ten wyrok w całości.

Skarżący podniósł zarzuty naruszenia prawa materialnego, tj.:

- art. 144 ust. 1 p.z.p. w zw. z art. 91 ust. 1 pkt 1 ustawy z 11 września 2019 r. - Przepisy wprowadzające ustawę Prawo zamówień publicznych oraz art. 45 ust. 1, art. 45a ust. 1 oraz art. 47 ust. 1 i 4 pr.energ.,
- art. 45 ust. 1, art. 45a ust. 1, art. 47 ust. 1 i ust. 4 pr.energ.,
- art. 65 § 1 k.c. w zw. z art. 139 ust. 1 p.z.p.,
- art. 1 ust. 1 pr.energ.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie apelacji strony pozwanej od zaskarżonego wyroku, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Opolu do ponownego rozpoznania. Wniósł także o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł o oddalenie skargi oraz zasądzenie od powoda kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności rozważenia wymagał zarzut skargi kasacyjnej dotyczący zastosowania przepisów pr.energ. do wiążącej strony umowy. Zgodnie z art. 1 ust. 1 pr.energ. w ustawie tej określono między innymi „zasady i warunki zaopatrzenia i użytkowania paliw i energii, w tym ciepła.” Według § 1 spornej umowy jej przedmiotem „jest świadczenie usług dostawy energii cieplnej.” Chociaż cytowany wyżej przepis ustawy odbiega od siatki pojęciowej prawa cywilnego, to należy przyjąć, że zawarta przez strony umowa, której zasadniczym celem było dostarczenie pozwanemu energii cieplnej, należy do zakresu przedmiotowego regulacji pr.energ. Wniosek odmienny wymagałby ustalenia, że zastosowanie znajduje jedno z przewidzianych w tej ustawie wyłączeń. Brak jest jednak regulacji tego rodzaju, które miałyby zastosowanie w przypadku rozważanej umowy. W szczególności, brak jest podstaw do podzielenia stanowiska Sądu Okręgowego, zgodnie z którym powołana ustawa ma zastosowanie wyłącznie „w przypadku dostarczania ciepła wytworzonego przez dostawcę za pomocą należących do niego instalacji.” Cytowany fragment uzasadnienia nie nawiązuje do żadnego z przepisów ustawy ani wypowiedzi orzecznictwa. Nieuzasadnione jest zatem zawężanie zakresu zastosowania ustawy w przyjęty sposób.

Jak trafnie wskazał skarżący, zamiar zawarcia umowy podlegającej przepisom pr.energ. wynika również z treści umowy, w której kilkakrotnie nawiązano do przepisów tej ustawy. W szczególności podkreślić należy, że w § 9 ust. 1 wykonawca zobowiązał się do wykonania usługi zgodnie z wymaganiami tej właśnie ustawy. Zakwalifikowanie umowy jako podlegającej przepisom pr.energ. wynika zatem również z wykładni umowy, dokonywanej według reguł określonych w art. 65 § 1 i 2 k.c.

Zgodzić się należy z wywodami skargi kasacyjnej, według których Sąd Okręgowy błędnie przyjął, że przepisy pr.energ. nie mają zastosowania do umów podlegających regulacjom prawa zamówień publicznych. Zagadnienie relacji obu dziedzin prawa było przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w uzasadnieniu wyroku z 5 października 2006 r., IV CSK 153/06, (OSNC 2007 nr 7-8, poz. 113). W nawiązaniu do wcześniejszego orzecznictwa, w szczególności uchwały Izby Cywilnej z 14 stycznia 1960 r., 1 CO 45/59 (OSN 1961, nr 1, poz. 1), Sąd Najwyższy wskazał, że kolizja przepisów szczegółowych i ogólnych zachodzi wówczas, gdy co

najmniej dwie normy w swych hipotezach zawierają wszystkie elementy stanu faktycznego, o który chodzi. Sytuacja taka nie występuje w odniesieniu do kwestii stosowania zatwierdzonej taryfy do rozliczeń między stronami ze względu na zawarcie umowy w trybie zamówienia publicznego. Wskazując na odmienne cele prawa energetycznego i prawa zamówień publicznych Sąd Najwyższy stwierdził, że dostateczną gwarancją dla ochrony wartości chronionych przez prawo zamówień publicznych stanowi ich znajomość przez organ podejmujący decyzję w przedmiocie zatwierdzenia taryfy, tj. Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki.

Wyłączenie zastosowania przepisów pr.energ. nie wynika również z powołanego przez Sąd Okręgowy art. 144 ust. 1 p.z.p., stosowanego do spornej umowy na podstawie normy intertemporalnej, wyrażonej w art. 91 ust. 1 pkt 1 ustawy z 11 września 2019 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo zamówień publicznych. Zgodzić się należy ze stwierdzeniem zawartym w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, w którym jako cel zakazu zmiany postanowień umowy w stosunku do treści oferty, na podstawie której dokonano wyboru wykonawcy, wskazano uniemożliwienie obchodzenia procedury przetargowej. Jednocześnie należy zauważyć, że w przypadku zmiany wysokości ceny ze względu na zatwierdzenie taryfy przez Prezesa URE wspomniane ryzyko nie zachodzi. Zmiana nie jest bowiem dokonywana przez strony, ale przez podmiot publiczny, działający na podstawie przepisów pr.energ.

Według definicji zawartej w art. 3 pkt 17 pr.energ. taryfa jest to zbiór cen i stawek opłat oraz warunków ich stosowania, opracowany przez przedsiębiorstwo energetyczne i wprowadzany jako obowiązujący dla określonych w nim odbiorców w trybie określonym ustawą. Przedsiębiorstwa energetyczne posiadające koncesje ustalają taryfy dla paliw gazowych i energii, które podlegają zatwierdzeniu przez Prezesa URE, oraz proponują okres ich obowiązywania (art. 47 ust. 1 pr.energ.). Prezes URE zatwierdza taryfę bądź odmawia jej zatwierdzenia w przypadku stwierdzenia niezgodności taryfy z zasadami i przepisami, o których mowa w art. 44-46 (art. 47 ust. 2 pr.energ.). W szczególności w art. 45 pr.energ. wymieniono kryteria ustalania taryf przez przedsiębiorstwa energetyczne, z uwzględnieniem określonych ustawowo kosztów. Zatwierdzona taryfa podlega opublikowaniu w Biuletynie URE (art. 47 ust. 3 pkt 1 pr.energ.) i jest wprowadzana do stosowania nie wcześniej niż po

upływie 14 dni i nie później niż do 45 dnia od dnia jej opublikowania (art. 47 ust. 4 pr.energ.).

W doktrynie i orzecznictwie przyjmowano, że taryfa zatwierdzona przez Prezesa URE ma charakter wzorca umownego w rozumieniu art. 384¹ k.c. Wątpliwości dotyczyły chwili, od której strony pozostają związane tym wzorcem. Nie wyrażano natomiast poglądu, który odpowiadałby stanowisku pozwanego w rozpoznawanej sprawie, zgodnie z którym obowiązywanie ceny określonej taryfą uzależnione było od jego zgody, a w razie jej braku obowiązywałaby cena dotychczasowa.

W uchwale składu siedmiu sędziów z 15 lutego 2007 r., III CZP 111/06 (OSNC 2007 nr 7-8, poz. 94), Sąd Najwyższy rozstrzygnął, że zatwierdzona przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki i opublikowana taryfa zmieniająca ceny energii w czasie trwania stosunku prawnego wynikającego z umowy sprzedaży energii wiąże odbiorcę w terminie określonym w umowie, w granicach przewidzianych w art. 47 ust. 4 pr.energ. Sąd Najwyższy wskazał przy tym, że powołany art. 47 ust. 4 pr.energ. ma charakter szczególny względem art. 384¹ k.c. To pierwszy z wymienionych przepisów określa datę początkową związania stron nową taryfą. Dla niniejszej sprawy zasadnicze znaczenie mają jednak wywody, zgodnie z którymi zmiana ceny energii odpowiadająca zatwierdzonej taryfie nie wymaga podstawy w postaci stosownego postanowienia umowy.

Stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w powołanej uchwale, mające bezpośrednie zastosowanie w okolicznościach rozpoznawanej sprawy, nie zostało zakwestionowane w późniejszym orzecznictwie (m.in. wyroki SN: z 28 stycznia 2011 r., I CSK 184/10; z 16 marca 2007 r., III CSK 388/06). Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego, na pozwanym ciążył zatem obowiązek zapłaty za energię ciepłą według stawek odpowiadających taryfie zatwierdzonej przez Prezesa URE, niezależnie od tego, w jaki sposób strony uregulowały w umowie kwestię zmiany jej postanowień. Podzielić należy tym samym wywody prawne Sądu pierwszej instancji oraz stanowisko wyrażone w skardze kasacyjnej.

Mając powyższe na względzie, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku, pozostawiając Sądowi Okręgowemu

rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c.

[a.ł]

Adam Doliwa

Beata Janiszewska

Piotr Telusiewicz